Reactie op (ontwerp) Omgevingsvisie Hattem 2040

D66 - dd. 7-7 / 11-8 2021 -- Betoog door Dick Vergunst (deels uitgesproken en op verzoek gecompleteerd en op schrift gesteld)

Geachte voorzitter, wethouder Auke Schipper, projectleider Peter Prins, opsteller Maarten van Vuurde van KuiperCompagnons, collega's Raads- en Commissie leden en uiteraard de meekijkende en meeluisterende Hattemers. Kijk, daar ligt hij nu voor ons: de conceptvisie Hattem 2040. Een erg belangrijk stuk voor en over de toekomst van Hattem!!

Een goed stuk werk, een stuk verbeterd en uitgebreider dan het Koersdocument. Vooral het eerste deel, zeg maar t/m hoofdstuk 4.1 , t/m pag. 38 is een stuk completer; de uitwerking vanaf hoofdstuk 4,2 is het stuk veel minder aangepast. Onze opmerkingen en verbeteringen op dit deel die wij hebben aangegeven bij het Koersdocument herhalen wij aan het einde van deze reactie. En op een aantal punten voegen we wat toe.

Ondanks deze eerste positieve woorden zijn er, het spijt mij, nogal wat kanttekeningen te maken. Het hoofdprobleem is toch, wat kunnen we ermee en wat hebben we eraan en vooral wat willen we ermee. Hoe gaan we de gewenste zaken stimuleren en ongewenste zaken afremmen en stoppen. Ik leg uit wat ik daarmee bedoel.

D66 mist de stip op de horizon. Wat willen we bereiken waar willen we zijn in 2040 en daarna. Wat is ons Mission Statement? Daarnaast wordt er niet helder en onderscheidend aangegeven wat is de essentie van Hattem. Want pas dan kan je aangeven wat we echt willen behouden, waar we voor staan en wat de bedreigingen zijn. Wat willen, kunnen we en wat blijven, gaan we realiseren.

We moeten ons realiseren dat de Omgevingsvisie primair een visie is op de Ruimtelijke Ordening. Dus op het gebruik van de ruimte. Eigenlijk moet je zeggen dat "het gaat om de concurrentie van het ruimtegebruik" en hoe en met welke kwaliteit gaan we de ruimte gebruiken. Daar moet Hattem een visie op hebben, wat willen we wel en wat willen we niet. Na deze kritische algemene woorden, wil D66 helpen om de zojuist genoemde zaken van meer concrete doelen en woorden te voorzien. Als Mission Statement, kan je zeggen:

Hattem wil betekenisvol, weerbaar, krachtig, zelfbewust, toekomstbestendig zelfstandig zijn en blijven, en daarbij samen, zelf bepalen wat onze identiteit is en hoe we deze volwaardig onderhouden. Die identiteit is een goed evenwicht tussen samen/saamhorig versus vrijheid/ruimte.

Beantwoording Mission Statement
Dank voor de voorzet voor het mission statement. Bij de commissiebehandeling is door de wethouder voorgesteld om daar bij een volgende gelegenheid met de commissie nadere uitwerking aan te geven. Wij komen daarop terug.

Dat lijkt een hoop woorden, maar dit is helder en concreet. We leggen met een paar voorbeelden uit wat D66 bedoelt. Samen en saamhorig is belangrijk, maar als het doorslaat dan wordt het controle. Dan word je door de buurt, de buren, de gemeenschap in de gaten gehouden. Dan slaat het zorgen voor elkaar om in een vorm van groepsdwang en structurele controle. Daar staat tegenover de onpersoonlijke samenleving in 'de grote stad' veel ruimte, voor eigen ontplooiing. Je kunt je eigen gang gaan, maar het is vaak wel onpersoonlijk en koud. Het doorslaan in het ene is even onwenselijk als het doorslaan in het andere!

Nu is Hattem geografisch zo gelegen dat het precies ligt tussen de kleine vaak strakke, kerkelijke en controlerende gemeenschappen van de Veluwe en de grote onpersoonlijke stad Zwolle, met ieder voor zich. Dus eigenlijk eten we van twee walletjes, eigenlijk zijn we dat perfecte evenwicht van zorg

en samen plus ruimte en vrijheid. Dat moeten we onderhouden. Daar moeten we zuinig op zijn. En dat kan alleen als we als Hattem zelfstandig blijven, alleen dan gaan we er zelf over!

Dit gaat niet vanzelf. Er zijn diverse externe ontwikkelingen, die als we niet opletten, omslaan in bedreigingen. Wij noemen er een paar:

1. Hattem is een kleine gemeente. In vergelijking met de omliggende gemeenten moet Hattem meer 'omvang, meer gewicht' hebben, ontwikkelen en houden. Doen we hier niets aan, dan worden we steeds minder gezien en zichtbaar. Er gaat dan vanuit de provincie of Den Haag toch gesproken en gedwongen worden om extern samen te werken, herindelingen, fusies, overname o.i.d. door andere omliggende gemeenten. We kennen de voorbeelden hiervan binnen en buiten onze provinciegrenzen. Dus als je als kleine gemeente je zaakjes niet op orde hebt en niet vooruitdenkt dan ben je een keer aan de beurt. D66 wil dat vermijden.
2. Eén van de voorwaarden voor een eigen zelfstandigheid is financiële zelfstandigheid. Er zijn op dit gebied veel onzekerheden qua inkomsten en we willen en moeten nog veel investeren. Denk aan woningbouw, IKC's, etc. We moeten dus een beter, breder en meer solide financieel fundament hebben. Zorgen voor een bredere financiële basis: meer woningen is meer OZB én meer bijdrage uit het gemeente fonds.
3. Je moet als gemeente groter worden. Hoe groot is lastig te zeggen. Er is een grote vraag naar woningen voor diverse doelgroepen. D66 kiest voor een aanzienlijke groei van het aantal woningen in Hattem, namelijk 1.800 - 2200. Hoe dat uitpakt in bewoners aantallen is moeilijk te voorspellen. Bij een bezetting van 1 persoon per woning is dat minimaal 14.000 inwoners en bij de huidige verdunningsgraad maximaal 18.000 inwoners.
4. Een ander element is de oprukkende vergrijzing. Jongeren trekken weg uit Hattem om een mix van redenen. De mensen worden steeds ouder. Dus dat loopt op een gegeven moment spaak. We willen niet "het oude-van-dagen stadje" worden. Om de verhouding oud/jong op peil te houden is groei nodig met nieuwe aanwas. Dus meer jong en ondernemend volk in Hattem krijgen en houden. Hoe? Dat lezen we niet in deze visie. D66 geeft in dit betoog daar wèl een aantal voorbeelden voor aan!

Beantwoording externe ontwikkelingen
De hiervoor beschreven ontwikkelingen hebben alle in meer of mindere mate een rol gespeeld bij het formuleren van de bandbreedte voor de in de planMER te onderzoeken groei van het aantal woningen. De planMER geeft een beeld van de effecten van inpassing van de verschillende aantallen woningen op het relatief beperkte oppervlak van de gemeente Hattem. Aanvullend is rekening gehouden met de uitkomsten van de participatie in maart. Opgeteld denken we daarmee goede informatie op te halen voor een zorgvuldige afweging bij de vaststelling van de Omgevingsvisie.

Het proces:
Het college heeft ervoor gekozen om reeds een MER-procedure starten nog voordat de omgevingsvisie is afgerond en voordat er een aantal principiële keuzes zijn gemaakt. D66 vindt dat niet wenselijk. De argumentatie daarvoor is dat de raad nu ondersteund wordt bij het maken van keuzes. Het resultaat is echter nu wel dat er aan de ene kant een zeer brede MER opdracht is geformuleerd in de NRD, maar aan de andere kant de weer zaken achterwege zijn gebleven (Notitie Reikwijdte en Detailniveau, Hoofdstuk 5 en tabel 3). Dus NIET goed, deels te vroeg, deels nieuwe/betere keuzes niet meegenomen; Wellicht geeft deze MER dus niet het gewenste resultaat en moet het alsnog over.
Er worden nu drie woningbouwopgaven onderzocht. Scenario 1 gaat uit van 570 woningen met als argumentatie dat dit alleen woningen zijn die nodig zijn voor de eigen bevolking. Dat is onjuist want mensen hebben een vrije woonplaatskeuze in Nederland, wettelijk mag dat dus niet. Dan hebben we het nog niet eens over de 600 woningen die de verhuizende Hattemer achtlaten. Die moeten en mogen ze dan alleen in die redenering maar verhuren of verkopen aan andere Hattemers. Dit

onderdeel had dus moeten worden geschrapt.

Deze 600 woningen zouden voor de komende 10 jaar genoeg zijn. Dat zou blijken uit oude woonbehoefte onderzoeken. D66 vindt dat de woonbehoefte opnieuw in kaart moet worden gebracht met als scope in de gehele woonregio Zwolle. Dit is essentieel om de omgevingsvisie goed vorm te geven. D66 had graag gezien om in de MER ook een verkenning te maken van meer dan 1570 woningen in vorm van een extra 4e scenario. De invloed van de voorliggende verstedelijkingsagenda van de regio Zwolle wijst naar hogere opgave dan 1570 woningen. In het basisscenario van de Verstedelijkingsopgaven Zwolle 'staat Hattem al ingeroosterd" voor 2000 woningen. Dus het is nu al zinvol om de consequenties van een 4e scenario met tenminste 2000 woningen in kaart te brengen.

Ook bij het deelonderwerp energietransitie is de opdrachtformulering veel te ruim. Opwekking door middel van grootschalige windopwekking is door de Hattemse raad afgewezen. Voor D66 geldt dat ook voor kleinschalige opwekking met windmolens met tiphoogtes tot 40 meter. Vermeld mag worden dat de uitspraak van de Raad van State het Rijk er op heeft gewezen eerst onderzoek te doen naar de gezondheidseffecten van windmolens op land en op basis daarvan landelijke regelgeving te ontwerpen.
Kortom ook dit hoort niet thuis in de onderzoeksopdracht uit de NRD.

D66 wijst daarnaast het aanleggen van groot- en kleinschalig zonnevelden op het totale grondgebied van Hattem en dus ook in de polders af. Hattem is te klein qua oppervlakte, ligt voor een groot gedeelte in Natura 2000 gebieden. De beperkte ruimte die overblijft is voor wonen, recreatie en landschappelijke waarden. Urgenda heeft al aangegeven dat er op dit moment voldoende stroom wordt opgewekt op land en zeker op zee Meer is niet nodig, behalve zon op dak en isoleren. Dus de meeste tekst over zon en wind kan uit de visie worden geschrapt. Wat dan wel: alleen zonnepanelen op daken (en het initiatief van Wielink).

Met de locatie Veluwerand wordt waarschijnlijk het initiatief van Powered by Hattem (PbH) bedoeld van de zonnepanelen op het natuurgebied van de Nassaulaan. Niet doen: het is een niet de juiste keuze in de concurrentie van ruimtegebruik èn kwaliteit van het ruimtegebruik: natuur gaat vóór beperkte duurzame stroomopwekking; we moeten waken/ weerstand bieden tegen 'waan van de dag' invullingen. D66 wil strikt vast houden aan een invulling volgens de zonneladder. Het lijkt er nu dus tevens op dat de gemeente de lopende onderzoeksopdracht van PbH overneemt. Dat lijkt ons niet de bedoeling en is zeer onwenselijk.

Beantwoording proces
Het hele proces is de MER is gebaseerd op interactie tussen de milieu-onderzoeken en de planvorming (in dit geval het maken van de Omgevingsvisie). Ten behoeve van de transparantie wordt juist aan de voorkant gecommuniceerd welke alternatieven en effecten de initiatiefnemer (in dit geval het college van B&W) wil gaan onderzoeken. De NRD is meteen in mei ter informatie aan de gemeenteraad aangeboden me de mogelijkheid om deze binnen de wettelijke termijnen te bespreken of van een reactie te voorzien.
Bij de te onderzoeken alternatieven is het gebruikelijk om een ruime bandbreedte te onderzoeken. Juist om ervoor te zorgen dat alle redelijk denkbare alternatieven onderzocht zijn en er dus een goed onderbouwde keuze kan worden gemaakt. In het licht van de grote maatschappelijke opgaven voor met namen wonen en energie is daarbij bewust een bandbreedte beschreven die op voorhand wellicht politiek-bestuurlijk niet de voorkeur heeft. Bij wonen is expliciet verwezen naar de ontwikkelingen in de regio Zwolle. Voor duurzame energie is ook rekening gehouden met het signaal van de raad bij de RES dat men de besluitvorming over locaties voor grootschalig opwekken van energie (zon, wind) niet in regionaal verband wil nemen maar in Hattem. De Omgevingsvisie is bij uitstek het instrument om die afweging te maken.

In het hoofdstuk 2.3 van de NRD wordt een opsomming gegeven van bestaand gemeente beleid. Wij willen er op wijzen dat voor ons geldt dat voor een volledige samenstelling van de Omgevingsvisie een aantal beleidsdocumenten nodig zijn die nu missen of niet geactualiseerd zijn. Tevens lijkt ons de opsomming niet geheel volledig. We noemen er een paar:

1. Een Woonvisie op basis van het woonbehoefte onderzoek van de gehele woonregio Zwolle. In de woonvisie moeten keuzes worden gemaakt over: woonplicht; hanteren van de wet voorkeursrecht gemeenten; onteigeningsgronden; actieve grondpolitiek; meerjarige afspraken met aannemers en projectontwikkelaars; gewenste verhouding tussen bouwen in bebouwd gebied, in de schil daarvan en in het buitengebied;, gewenste bebouwingsdichtheid, bebouwingshoogte in de verschillende delen van Hattem, welke woningtypen zijn nodig en verdeling in betaalbaarheid (sociaal-middensegment-duur).
2. Een geactualiseerde Welstandsbeleidsnota.
3. Een Mobiliteitsvisie.
4. Een klimaat-, natuur en groenvisie. (in volgorde van abstractie)
5. Een Gezondheidsvisie.
6. Een Cultuur- en Kunstvisie.
7. Een Educatie/Onderwijs visie.
8. Recreatie- en Toerisme visie.
9. Sociaal-Maatschappelijke visie op de Hattemse samenleving in de 21^{e} eeuw.

Dit is een niet-limitatieve lijst, dus en zijn zeker nog veel meer beleidsterreinen in en voor Hattem waar een visie voor nu en de toekomst nodig zijn.

Al deze visies zijn de onderlegger voor de totale Omgevingsvisie Hattem, want alle visies vragen ruimte, geld en tijd en moeten ten opzichte van elkaar worden afgewogen!!

Beantwoording gemeentelijk beleid
In de Omgevingswet (zie ook Werken inde geest van de Omgevingswet, Van der Schoot et al, 2017) is de relatie tussen de Omgevingsvisie en sectoraal beleid anders bedoeld dan hiervoor wordt geschetst. Het is de bedoeling dat de Omgevingsvisie een integrale samenhangende visie op de toekomstige ontwikkeling van de fysieke leefomgeving bied die waar nodig wordt uitgewerkt in sectorale programma die meer op de uitvoering gericht zijn. De juridische vertaling vindt plaats in het Omgevingsplan die weer ingaat op de relatie met het Welstandbeleid. In de beleidsontwikkeling wordt vaak gebruik gemaakt van het haasje over principe, waarbij bij nieuwe beleid rekening gehouden wordt met recent vastgesteld beleid.
In de Omgevingsvisie is ervoor gekozen de hoofdlijnen van vastgesteld sectoraal beleid over te nemen (Groen, Mobiliteit (GVVP), Water/klimaat. Voor energie (RES2.0), wonen en gezondheid ligt het bop basis van de discussie tot nu toe voor de hand om een programma uit te werken.
Voor de overige onderwerpen kan in de uitvoeringsparagraaf van de Omgevingsvisie het voornemen worden opgenomen om daarvoor sectoraal beleid (al dan niet in de vorm van een programma) uit te werken. Daarbij is het wel de vraag of voor al deze onderwerpen uitwerking noodzakelijk en qua inspanningen (geld, menskracht) haalbaar is.

n.b. Ten aanzien van het hierboven genoemde punt 1: het gemeentebestuur doet en wijs aan om per onmiddellijke ingang een collegebesluit te nemen, dat bij elk genoemd voornemen om locaties in Hattem te willen/kunnen bestemmen voor woningbouw hier de wet Voorkeursrecht gemeenten op van toepassing te verklaren om ongewenste grondspeculanten buiten de deur te houden!!!

Beantwoording wet Voorkeursrecht gemeenten
Onderdeel van de uitvoeringsparagraaf zal ook zijn een beschrijving van de inzet van het beschikbare instrumentarium voor grondverwerving. Als inzet van we wet Voorkeursrecht gemeenten daarbij aan

de orde is zullen wij daarvoor op de gebruikelijke manier in beslotenheid met de gemeenteraad in gesprek gaan.

Dan volgen nu enkele opmerkingen, kanttekeningen en ideeën n.a.v. de concept Omgevingsvisie:

Wij noemen enkele opmerkingen op losse teksten uit de visie: (pagina nr. en tekst l =links of r=rechts)
pag 4, l - om verschillende kwaliteiten te behouden zijn veranderingen nodig. autonome ontwikkelingen en trends hebben invloed op de fysieke leefomgeving
Dat is juist maar wat we dan willen of niet; hoe we dat kunnen en willen sturen, dat ontbreekt!
Dat moet dus juist worden aangegeven, welke veranderingen MOETEN, en welke autonome ontwikkelingen willen we stimuleren of afremmen en hoe gaan we dat doen?
ESSENTIEEL dus om hierover te schrijven en dat samen te bespreken en vast te stellen!

Beantwoording kwaliteiten
In de opbouw van de Omgevingsvisie worden eerst de trends en ontwikkelingen geschetst. De keuzes zijn gemaakt en beschreven in hoofdstuk 4 algemeen per thema en vervolgens per deelgebied. Met het oog op de doorkijk naar 2040 zijn dit keuzes op hoofdlijnen.

pag 4, r
- vitale samenleving
- samen duurzaam
- levendig landschap tussen Veluwe en IJssel

De essentie is keuzes maken in de concurrentie en kwaliteit van het ruimtegebruik
En evenwicht zoeken, sturen in: samen/saamhorig in verhouding tot ruimte /vrijheid

Dus deze drie elementen/hoofditems beter vervangen door:
- zorg voor een evenwichtig en duurzaam gebruik van het landschap tussen Veluwe en IJssel
- gaan voor een evenwichtige samenleving met zorg en vrijheid
- gaan voor ontwikkeling en behoud van een evenwichtige en vitale samenleving

Beantwoording thema's
Deze thema's zijn – via het Koersdocument - uitgebreid onderwerp van gesprek geweest met inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en collega-overheden en werden breed herkend en gewaardeerd.

pag 5, l - levensloopbestendige woningen
Vervangen door, dan wel aan vullen met: Hattemers moeten hun wooncarrière van jeugd tot ouderdom kunnen vormgeven in Hattem, daar moeten voor elke levensfase woningen voor beschikbaar zijn of komen. Woningen gedifferentieerd in prijsklassen en in huur en koop en in woningtypes.

Beantwoording levensloopbestendige woningen
De hele uitwerking van het woningaanbod is erop doorstroming te realiseren zodat iedereen een passende woning kan vinden. De Openingszin in de paragraaf Passend woningaanbod (p 28) is letterlijk: 'Iedereen moet een leven lang prettig in Hattem kunnen wonen en leven.'

pag 5, r - samen duurzaam - circulaire samenleving
Hieraan toevoegen: elke buurt/ buurtje krijgt een centrale plek een pleintje wat ingericht is als hart van de buurt / hart van de wijk; te gebruiken voor ontmoeten; zorg te geven en te vragen; spullen te geven te ruilen, zo krijg je een samen duurzame en circulaire samenleving.

Beantwoording samen duurzaam en circulaire samenleving
Zoals hiervoor is aangegeven is de Omgevingsvisie bedoeld voor de lange termijn en daarom meer op hoofdlijnen geformuleerd. Op pagina 46 is dit gevat in de volgende tekst 'Het streven is dat er overal in de woongebieden in Hattem binnen 300 meter van de woningen een toegankelijke groene plek aanwezig is. 'De betekenis van ontmoeting heeft daarbij aandacht gekregen in de vorm van (gebouwde) voorzieningen en de inrichting van de openbare ruimte. Het laatste onderwerp is weer verder uitgewerkt in de recent vastgestelde Groenstructuurvisie.

pag. 6, r - we bieden ruimte voor zonneveld op de vuilstort
Deze tekst schrappen (zie onze opmerking bij de opdrachtformulering van de MER)

Beantwoording zonneveld vuilstort
Zoals op 7 juli door de wethouder is aangegeven zullen we de onzekerheden over deze ontwikkeling benoemen. We zullen we ontwikkeling wel laten staan omdat we verwachten dan er bij de vaststelling van de Omgevingsvisie begin 2022 duidelijkheid zal zijn over de haalbaarheid van deze ontwikkeling.

pag. 6, r - in de polders bieden we, onder voorwaarden, ruimte voor kleinschalige zonnevelden.
Deze tekst schrappen (zie onze opmerking bij de opdrachtformulering van de MER)

Beantwoording kleinschalige zonnevelden
Zie hiervoor, voor een goede afweging is het van belang een ruime bandbreedte aan oplossingsmogelijkheden te onderzoeken.

pag 7, l -. Landschappelijke structuren behouden of terug te brengen; nieuwe ontwikkelingen moeten passen in het lokale karakter, etc.

HEEL GOED! Maar als we verder lezen dat er windmolens en zelfs grote zonnevelden in de polder zouden kunnen dan klopt dat niet! Het is toch niet te rijmen als er ook staat: nieuwe ontwikkelingen in het buitengebied moeten passen bij het lokale karakter en dit versterken. We moeten er niet aan denken dat er in het buitengebied zonnevelden en windmolens/windturbines zouden kunnen.
Als je dit laat staan dan is er geen sprake van een Omgevingsvisie, dan is er sprake van: 'Laat ieder z'n gang maar gaan'. Geen Omgevingsvisie, maar een "Alles kan visie". Dit is niet de keuze van D66!!

Beantwoording landschappelijke structuren
Zie hiervoor. De spanning is herkenbaar en door de wethouder ook benoemd in de commissie-vergadering van 7 juli. Gezien het grote belang van een duurzame energievoorziening is het juist van belang de landschappelijke inpassingsmogelijkheden goed te onderzoeken.

pag 7, l - we stimuleren duurzame mobiliteit;
Heel juist en heel nodig. Maar laten we niet blijven steken in alleen goede voornemens. Het idee van collega Palland voor een NS-station in Hattem, ondersteunen wij van harte. Het zal tijd kosten, maar moet op de agenda, en elk jaar hoger op die agenda. Want willen we de CO2 uitstoot van mobiliteit beperken. Dan is meer reizen per trein erg nodig.

Beantwoording duurzame mobiliteit
Op basis van de eigen deskundigheid is vooralsnog de keuze gemaakt om in te zetten op hoogwaardig openbaar vervoer als meest passende oplossing voor de vervoerstromen van en naar Hattem.

pag. 7, r - ondersteunen van initiatieven is belangrijk....., van alles en iedereen?
Ook voor D66 zijn initiatieven belangrijk, maar deze moeten wel passen binnen onze Omgevingsvisie.

Dus opschrijven in een visie dat we initiatieven van ondernemers ondersteunen, dat is de markt. De overheid, in dit geval de Hattemse overheid, moet aangeven wat goed en wenselijk is voor Hattem en haar burgers en wat niet. Dat is Ruimtelijk Ordeningsbeleid en visie!! Dus ondersteunen van alle initiatieven kan en mag niet, de initiatieven moeten passen binnen de Omgevingsvisie. Die moet dan dus ook voldoende (soms beperkende, soms uitdagende)normen en kaders bevatten, om de gewenste/nodige stip op de Hattemse horizon dichterbij te brengen.

Beantwoording ondersteunen initiatieven
In de nog uit te werken uitvoeringsparagraaf zullen we uitgebreid ingaan op het ondersteunen van initiatieven en de kader stellende rol van de Omgevingsvisie. Daar zijn de Omgevingsvisie, de programma's en het Omgevingsplan bij wet ook voor bedoeld.

pag. 9, l -verschillende belangen worden samengesmolten tot een integrale ontwikkelingsrichting. Nou prima; maar erg goed opletten en alles vooraf afwegen of het past in de hoofddoelstellingen. Als je spreekt over een kompas in plaats van een horloge is dat prima, maarrr de naald van het kompas geeft een richting aan naar de stip op de horizon.... en die stip ontbreekt!!

Beantwoording integrale ontwikkelingsrichting
Die stip op de horizon hebben we geschetst in de vorm van de drie thema's in hoofdstuk 4 en uitgewerkt per deelgebied. Voor met name woningbouw en duurzame energie zullen we deze nog aanscherpen op basis van de resultaten van het planMER. Aanvullingen en aanscherpingen zijn welkom.

pag, 10, l - Wij vinden het belangrijk ruimte te geven aan initiatieven van bewoners en ondernemers Dat mag en kan alleen als het past in deze visie; als het toch wordt toegelaten/vrijgelaten, dan hoef je ook geen visie te maken!!

Beantwoording initiatieven van bewoners
Zie beantwoording hiervoor. Het is wel één van de kerndoelen van de Omgevingswet om meer ruimte te bieden voor participatie en initiatieven van inwoners en ondernemers (Ja, mits gedachte).

pag, 10, r - de Omgevingsvisie richt zich op de fysieke leefomgeving
Correct, zoals wij hiervoor al aangaven, dus inderdaad ' concurrentie' in ruimte gebruik en in kwaliteit van het ruimtegebruik. Dus moet meer en helderder worden aangegeven in/op welke delen van Hattems grondgebruik wat niet en wat wel, onder welke voorwaarden kan of niet kan, wat wel en wat niet wordt toegestaan, respectievelijk wordt gestimuleerd.

Beantwoording fysieke leefomgeving
Zie beantwoording hiervoor.

pag, 12, l - drie basisprincipes van de NOVI:
1. combinaties van functie gaan voor enkelvoudige
2. de kenmerken en de identiteit van het gebied staan centraal
3. afwentelen wordt voorkomen

Prima en goed om deze doelen te omarmen in de Omgevingsvisie voor Hattem en dan dus ook toe te passen.
- Ad 1. - dus bijvoorbeeld, woningen of appartementen bovenop een bedrijf/supermarkt bouwen;
- Ad 2. - woningen nabij de dijk in 't Veen zijn anders dan die aan de Apeldoornseweg of in Enken of in
de polder, immers de identiteit van die gebieden verschilt, dus andere woningen, andere dichtheden,
andere voorzieningen in die buurten/buurschappen, e.d. Dit aangeven en invullen.;

- Ad 3. - niet afwentelen, als er door de wooncrisis ook in de regio Zwolle, veel, heel veel woningen nodig zijn moet Hattem daar ook zijn deel, zijn taak in vervullen, niet afschuiven dus! Solidair zijn.

Beantwoording basisprincipes
Bedoeld is om hier kort te verwijzen naar de NOVI. De toelichting nemen we voor kennisgeving aan.

pag. 13, l - de uitvoeringsagenda wordt jaarlijks als onderdeel van de begroting vastgesteld.
Hoe, welke inhoud? Is het dan separaat aan te passen en in te vullen?
Ten einde een zuivere discussie over de uitvoeringsagenda te hebben is het nodig om die discussie enige tijd voor de begrotingsbehandeling te houden (bijvoorbeeld bij de Kadernota). Pas dan kan zo nodig nog aanpassing plaatsvinden, omdat dit anders 'geblokkeerd' wordt doordat de begroting niet meer kan worden gewijzigd. Dus deze opmerking is goed bedoeld, maar in de praktijk gaat dit zo niet werken!

Uitvoeringsagenda
Omdat de Omgevingsvisie op de lange termijn is gericht en de uitvoeringsagenda naar verwachting flexibiliteit vraagt is voor deze constructie gekozen. Daar bij is het logisch dat net als bij andere belangrijke wijzigingen deze eerst via een Kadernota in beeld worden gebracht en vervolgens verwerkt in de begroting.

pag. 14, l - omgevingsvisie wordt opgesteld samen met de bewoners... als er geen gegronde bezwaren zijn wordt e.e.a. meegenomen.
Hoe verhoudt de inbreng van de burgers zich ten opzichte van hun persoonlijk belang. De inbreng moet gericht zijn op een bijdrage aan de visie i.p.v. het nastreven van een persoonlijk belang?
(SIC. Ook wij hebben veel opmerkingen geplaatst bij het Koersdocument en hebben geen gegronde bezwaren gehoord. Wij kunnen dan ook aannemen dat al onze opmerkingen opgenomen worden in de documenten?)

Beantwoording gegronde bezwaren
Het Koersdocument is geen eindvoorstel maar bedoeld om de richting te bepalen. Daarbij is het voor de participatie van belang dat op verschillende manier zoveel mogelijk input wordt opgehaald. Daarbij zal de verwerking niet altijd zwart of wit hoeven te zijn maar zijn nuances denkbaar. Richting vaststelling zullen er bij de beantwoording van de resultaten van de participatie duidelijker keuzes moeten worden gemaakt. De beantwoording van de reacties uit de participatieronde (inclusief de reactie van D66) van maart 2021 is aan de gemeenteraad toegestuurd.

pag. 15, r - de leeswijzer is prima,
Maar wij zien wat in de leeswijzer wordt beloofd niet altijd terug in de desbetreffende paragraaf...
Dus dat moet alsnog gebeuren.

Beantwoording leeswijzer
We zullen de leeswijzer nog even checken op inconsistenties.

pag. 16,r - hoe zorgen we dat de omgevingsvisie actueel blijft?
Een lastig en ook principieel punt. De visie is toch: 'werken in 20 jaar naar die stip op de horizon?'
We moet waken voor aanpassingen t.b.v. de waan van de dag. Er zou bijvoorbeeld gekozen kunnen worden om 2x per collegeperiode de stand van zake van de visie te bespreken. Dat zou synchroon kunnen lopen om dan ook de verantwoordelijkheidsverdeling van Raad vs. College te bespreken en beide punten zo nodig aan te passen. Uiteraard na consultatie van de Hattemers.

In de nog uit te werken voeringspargraaf zullen we een voorstel opnemen voor de monitoring en eventuele aanpassingen voor de Omgevingsvisie.

pag. 17, l - de kracht van Hattem in de toekomst te behouden .....
Inderdaad, dat is toch de kern van deze visie? Maar wat is die kracht dan, wat is de essentie van die kracht? D66, geeft het antwoord: Hattems zelfstandigheid. Hattem wil zelf gaan over de dingen die zij belangrijk vindt en die vormgeven, zoals ze die zelf wil!

Beantwoording kracht van Hattem
Zoals hiervoor aangegeven gaat de Omgevingsvisie primair over de inrichting van de fysieke leefomgeving. De discussie over bestuurlijke zelfstandigheid overstijgt de Omgevingsvisie en vraagt wat ons betreft een afzonderlijk debat.

pag, 17, r - In Hattem is het goed wonen... bovendien is ons woningaanbod aantrekkelijk en gedifferentieerd ....
Dat is maar half waar. Er zijn te weinig woningen en niet zodanig gedifferentieerd dat het inspeelt op de wensen van de verschillende doelgroepen, leeftijden en draagkracht van mensen/huishoudens. Dus moet het 'helemaal en compleet een kracht zijn' en is het zeker geen 'toekomst bestendige kracht zijn'. Dus werk aan de winkel!

Beantwoording woningen
De hiervoor geschetste opgave is met zoveel woorden beschreven in de Omgevingsvisie en wordt geadresseerd in hoofdstuk 4. Aanscherping volgt op basis van de resultaten van het planMER.

pag. 18, l - de sociale cohesie is sterk in Hattem.
Correct en goed, maar deze zal ook moeten worden onderhouden. Rijksbouwmeester van Alkemade zei tijdens de eerste Zomergasten: 'zonder verandering gaan we het niet redden' en 'ook verlangen naar het verleden gaat ons ook niet redden'. Dus werk aan de winkel en permanent werk aan de winkel om de sociale cohesie in Hattem te onderhouden en te versterken.

Beantwoording sociale cohesie
Op pagina 47 is dit letterlijk vertaald in een bijdrage die de fysieke leefomgeving daaraan kan leveren 'Meer groen en voldoende bewegingsruimte met ontmoetingsplekken dragen bij aan een gezonde woon/leefomgeving en een sterke sociale cohesie.'

pag. 19, l - er is een hoge grijze en groene druk...
Inderdaad een groot probleem, misschien wel hèt probleem van en voor Hattem. Misschien wel ontstaan door te lang niet te willen niet te kunnen veranderen, zoals wij bij het hiervoor genoemde punt aangaven. Daar moeten we dus wat mee, met spoed, maar welk beleid, welke visie, hoe pakken we dat aan en gaan we dat vorm geven? Snel een uitgebreide Woonvisie!

Beantwoording grijze en groene druk
Dit kunnen we alleen maar onderstrepen. Het voorstel voor een woonvisie/programma wonen zullen we opnemen in de uitvoeringsparagraaf.

pag. 20, l - op weg naar een klimaat neutraal Hattem
We gaan niet uitgebreid in op de energiestrategie, de RES etc. We hebben als D66 al gestemd tegen de RES en de RWS. Nu wordt weer gesteld 'Hattem op weg naar energieneutraal moet', dat is een fictie en volstrekt onhaalbaar.
Het klimaatprobleem is een groot probleem, dat weet D66 en dat willen wij ook aanpakken. Maar dan wel goed. We worden wel eens klimaatdrammers genoemd, dat zegt genoeg zouden we zeggen. Het is een wereldprobleem waar iedereen zijn steentje aan bij moet dragen. Brussel en Den Haag moeten de gemeentes voorgaan in de uitvoering. Wellicht biedt de "green deal" zoals door eurocommissaris Timmermans is gepresenteerd een goede eerste stap. Laten we hopen dat het nieuwe kabinet nu wel een serieuze klimaataanpak gaat vormgeven. Niet zoals oud VVD minister

Wiebes die het klimaatprobleem over de schutting heeft gekieperd naar de regio's en vaak kleine gemeente terwijl grootschalige boerenbedrijven, intensieve veehouderij, Tata steel, Europoort en Seaport Eemshaven en datacenters ongestoord hun gang kunnen gaan. Tegelijkertijd kunnen wij in Hattem wel kijken wat wij al wel kunnen doen. Daar zitten nadrukkelijk grenzen aan door het kleine oppervlak van Hattem en veel daarvan is aangemerkt als Natura 2000 gebied.

D66 denkt dan niet aan onwenselijke oplossingen zoals windmolens of onmogelijke opgaven zoals heel Hattem van het (aard)gas. Ook in 2040 zijn dat geen realistische oplossingen waar draagvlak voor gevonden kan worden. Wel kunnen wij maximaal inzetten op bijvoorbeeld isoleren. Daarnaast is houtstook een probleem. Niet alleen voor het klimaat maar ook voor de volksgezondheid. Waar we het stoken van hout nu nog heel gewoon vinden is D66 er zeker van dat we in 2040 dit als een probleem zien. In aanloop naar 2040 is het dan ook belangrijk om in te zetten op goed stookgedrag van onze inwoners.
Ook ziet D66 in 2040 minder ruimte voor veehouderij. Ook hier moeten wij er op tijd bij zijn, zodat onze boeren tijdig een ander verdienmodel kunnen vinden. Bijvoorbeeld boerderijwinkels, kleinschalige woningbouw of recreatie of nog andere/nieuwe ideeën.

Ook Urgenda zegt en schrijft dat zonnepanelen op daken al voldoende is voor de energievraag van woningen, samen met het isoleren is er ruimschoots voldoende energiebesparing. Zonnevelden groot- en kleinschalig en windmolens van welke tiphoogte dan ook zijn niet nodig. Laten we naar deze kennis- en ingevoerde organisatie luisteren!

Beantwoording klimaatneutraal Hattem
Vooralsnog werken we in Nederland binnen de kaders van het klimaatakkoord. Dat vraagt ook van gemeenten een maximale inspanning om energieneutraal te worden. Het ligt niet voor de hand die ambitie terzijde te leggen. Wel kan de gemeenteraad bij vaststelling van de Omgevingsvisie – mede op basis van de resultaten van het planMER – bepalen dat voor een nader te bepalen periode de focus ligt op een beperkt aantal maatregelen (waaronder zon op dak). Dit inclusief de aankondiging dat op termijn de ambitie opnieuw tegen het licht kan worden gehouden met dan beschikbare (nieuwe) technieken. Dat is ook in grote lijnen het voornemen voor de actualisatie van de RES-sen.

pag. 20, r - De biodiversiteit loopt terug door intensivering landbouw door ontwatering, verzuring, vermesting etc.
Inderdaad een groot en toenemend probleem, dus stoppen in de Hattemse polder met grootschalige agrarische bedrijven, geen windenergie en zonne-energie, want dat levert geen bijdrage aan de biodiversiteit, maar overstappen naar kleinschalige boeren en buurtschappen. Wij lazen recentelijk: "In Herenboerderijen vormen boeren en burger samen een groep buitenlui die eten wat het land opbrengt. Direct van de grond in de mond. Een ideaal, circulair model, zou je zeggen."

Beantwoording biodiversiteit en intensivering landbouw
Het is primair aan de agrarische bedrijven om de eigen toekomst vorm te geven. Wij hebben daarbij aangegeven dat we duurzame, natuurinclusieve circulaire landbouw willen stimuleren. Het opwekken van duurzame energie kan daarbij een onderdeel van de bedrijfsvoering vormen. Er zijn ook al voorbeelden bekend van zonnevelden met een positieve bijdragen aan de biodiversiteit.

pag 21, l - versnipperde groenstructuur in Hattem, er wordt gewerkt aan de Hattemerpoort.
De voetbalvelden zitten in de weg. Wat doen we daaraan? De voetbalvelden zouden naar elders kunnen worden verplaatst. Bv naar het gebied gelegen tussen de vierkant Zuiderzeestraatweg-Netelhorst- Weerdweg en de Hilsdijk. Of nabij de nieuwe ijsbaan. Eventueel in combinatie met een groen uitloopgebied en/of schone kleinschalige industrie.
Hoeft niet direct. We hebben 20 jaar de tijd. Is goed voor de natuur en als bijkomend voordeel is dat wij een woningbouw locatie kunnen ontwikkelen op de oude voetbalvelden,, E.e.a. geeft een win-win oplossing voor parkeren, nieuw state of the art velden; fusie VV Hattem en Hattem Heim en synergie

mogelijk met andere sporten in Hattem Noord. Financiële ruimte voor de voetbalverenigingen door opbrengst van de huidige velden. Uiteraard in overleg met de voetbalbesturen. Kortom durf te dromen. Verandering biedt kansen.

Beantwoording Hattemerpoort
Bij beantwoording van de reactie van D66 in maart hebben we aangegeven dat we – als deze ontwikkelingen zich voordoen – daarvan gebruik zullen maken met het oog op de doelstellingen voor het gebied.

pag. 21, l - het grootschalig opwekken van duurzame energie in het buitengebied met grondgebonden zonnevelden en/of windturbines
Deze tekst schrappen (zie onze opmerking bij de opdrachtformulering van de MER)
Dit is bovendien in tegenspraak met standpunten/teksten eerder in dit document. Door dit zo op te schrijven en deze tekst te laten staan is de hele Omgevingsvisie in één klap waardeloos!

Beantwoording duurzame energie (zon en wind)
De grote maatschappelijke opgave voor duurzame energie maakt het van belang om alle mogelijkheden in ieder geval te onderzoeken zodat een zorgvuldige afweging kan worden gemaakt.

pag. 22, l - verblijfskwaliteit openbare ruimte.
Goed, prima; maar is al eerder genoemd; hebben we al gezegd: zorg voor ontmoetingspleintjes etc.

Beantwoording verblijfskwaliteit
Zie hiervoor beantwoording samen duurzaam en circulaire samenleving

pag. 22, l -Het 'Hanzekarakter' van Hattem kan nog meer worden benut.
Het valt D66 op dat er veel wordt gesproken over Hattem als Hanzestad. Ook op pagina 42 wordt geschreven dat wij samen met ondernemers het verhaal van Hattem vertellen. Dit is natuurlijk veel meer dan de Hanze. Sterker nog, de rol van Hattem binnen het Hanzeverbond was zeer beperkt. D66 roept dan ook op om breder naar Hattem te kijken dan alleen door een Hanzebril.

Beantwoording Hanzekarakter
De Omgevingsvisie beschrijft veel meer dan alleen het Hanze karakter en doet daarmee recht aan de bredere kwaliteiten van Hattem.

pag. 22, l - recreatie; de recreatieve potenties van de IJssel worden nog niet optimaal benut.
Klopt; er zouden ons inziens gekeken/onderzocht kunnen/moeten worden of het uiterwaarden deel tussen IJsselstein en de oude IJsselbrug een 'watersport-recreatie-plaats' kan worden. Denk eens ruim, denk eens buiten de gebaande paden: permanente obstacle run; een vorm van raften, etc. De wat ruigere, intensievere sporten met meer een grotere uitdagingen. Misschien samen met de sportievelingen van de voetbal, misschien samen met Molecaten? Zou voor beiden een verdienmodel kunnen worden en daarmee ook voor Hattem!

Recreatieve potenties
Dit is een mooi voorbeeld van de Omgevingsvisie die een mogelijke ontwikkelingsrichting schetst die voor inwoners en ondernemers een uitnodiging kan zijn om initiatieven te ontwikkelen die daar invulling aan geven.

pag. 22, r - leegstand in de binnenstad en ook wonen.
In onze bijdrage voor het Koersdocument hadden we reeds aangegeven dat onderzocht moet worden of er bv kunstenaars woningen in de Hoenwaard gerealiseerd kunnen worden; bv potentieel drijvend, om 'de ruimte voor de rivier' niet in de weg te zitten. Die te realiseren 'drijvende' woningen zouden met name bedoeld kunnen zijn voor kunstenaars, vormgevers, creatievelingen, start-up's,

ict'ers e.d., kortom jong volk met enthousiasme en drive om nieuwe dingen aan te pakken. Waar vind je die, zul je zeggen? Nou wij hebben wel een idee. Ga eens in overleg met scholen in Zwolle, zoals Artez; Cibab, Deltion en evt. ook Windesheim.
De leerlingen in de bovenbouw van die scholen kunnen bv hun stage en woonplek in Hattem vinden. Optie voor hen om de afronding van hun studie een winkeltje te beginnen in leegstaande winkelpanden. Samen met de Hattemse musea kunnen ze daar misschien hun werk gaan exposeren. Ennnn. wellicht willen deze jonge mensen in Hattem blijven wonen; een goede remedie tegen de vergrijzing!

Beantwoording leegstand in de binnenstad
Ook hier geldt dat de Omgevingsvisie de stip op de horizon beschrijft door ruimte te bieden aan verschillende woonvormen. De Woonvisie/programma wonen biedt mogelijkheden om deze stip op de horizon uit te werken en bespreken met partners die daar uitvoering aan kunnen geven.

pag 22 en 23 – Wonen: Zwolle heeft een verstedelijkingsopgaven van 50 tot 80.000 woningen
Dat zijn veel woningen en ook Hattem kan en moet zijn deel er van gaan realiseren, mits dit niet ten koste gaat van de kwaliteit van de woonomgeving. Zijn dat kansen of bedreigingen? D66 vindt dat het kansen zijn. Bovendien moeten we ook solidair zijn met en voor de grote groep mensen die vanwege de wooncrisis in de knel zitten. Een huis is toch een primaire levensbehoefte, wonen is een grondrecht staat in de grondwet. Wat Pieter Omtzigt in zijn boek, 'een nieuw sociaal contract' op pag. 199 ook aanhaalde.
Èn, zo staat in de NOVI: we mogen niet afwentelen.
(even een schets: Olongren wil in 14 verstedelijkingsgebieden 450.000 woningen laten bouwen; ze heeft er 142 miljard voor over, dat is dus ruim 315.000 per woning; Dit is wat kort door de bocht, maar toch: er is veel geld beschikbaar en de regio Zwolle, waar Hattem onderdeel van uitmaakt, is één van die 14 gebieden.)

Beantwoording wonen
Juist omdat we oog hebben voor de regionale opgave hebben we als één van de alternatieven een woningbouwopgave van 1570 woningen meegenomen in de NRD en het planMER. Bij de bespreking in de commissie op 7 juli bleek dit een goede afspiegeling van wensen en ambities van de verschillende fracties.

pag. 23, r - Grote bedrijven nabij woongebieden.
D66 vindt het vreemd dat hier niet het bedrijf de Saturn vermeld wordt. Wij zouden graag zien dat dit bedrijf op de huidige plaats gaat verdwijnen. Het bedrijf levert stankoverlast, verkeeroverlast en verkeersonveiligheid. Wij roepen de gemeente op in het kader van de uitvoering van het GVVP de wegen aan te passen aan de 30 km-zone en daarbij aanzienlijk te versmallen. De wegen horen niet geschikt te zijn voor trailers met opleggers. Met een robuuste aanpak van de wegen rondom Saturn moet de verkeerveiligheid worden vergroot.

Deze locatie zo dicht op het centrum is een ideale plek voor woningbouw nabij het centrum van Hattem. D66 denkt dat met fondsen van provincie en Rijk een verplaatsing mogelijk moet zijn en dat het mede vorm geeft aan de woningbouw opgave die ons wordt opgelegd. Het advies van D66 is om voor het gebied Stationslaan tot aan de Kastanjelaan een "Gebiedsontwikkelplan" te maken met woningen, voorzieningen onderwijs etc.. Deze gebiedsontwikkeling is essentieel voor Hattem, essentieel om voldoende woningen te kunnen bouwen. Om dit plan deze gebiedsontwikkeling te realiseren zit Saturn in de weg, dus moeten zij weg. Bij voorkeur goedschiks, in overleg. Zo niet, dan dit bedrijf ondertimmert juridisch aanschrijven, met daarop een onteigeningsprocedure. De nieuwe Omgevingswet biedt hier overigens voldoende mogelijkheden toe.

Het verplaatsen van dat bedrijf kost veel geld. Maar er komen ook opbrengsten. Er komt een terrein vrij van ca 3 ha, goed voor 120 woningen. En er komt aanvullend ruimte beschikbaar tot aan de

Kastanjelaan voor nogmaals twee keer 120 woningen en ruimte voor bv een IKC. Bovendien komt er geld beschikbaar via de Verstedelijkingsstrategie regio Zwolle. Geld wat ingezet kan worden voor moeilijk te realiseren woningbouwprojecten. Nou daar valt dit gebied zeker ook onder zouden wij zeggen!
We praten over de Omgevingsvisie voor Hattem. Dan moet je durven dromen hoe willen we dat Hattem er over 20 jaar uitziet. Dus eerst dromen, dan visie en plannen en dan aanpakken

Beantwoording Saturn
Het is niet gebruikelijk om in lange termijnvisies concreet in te gaan op de ontwikkelingen voor individuele bedrijven. Bij de commissiebehandeling op 7 juli heeft de wethouder aangegeven dat regelmatig gesprekken worden gevoerd met de grote bedrijven in Hattem waaronder Saturn.

pag. 23, r - Milieu: ontwikkeling van Lelystad Airport
D66 is verbaasd over de term 'aandachtpunt' voor de leefomgeving in dit verband. De opening van Lelystad Airport is een majeure aantasting van het milieu en de leefomgeving van Hattem. D66 gaat er van uit dat de opening niet doorgaat. Dit standpunt zou ook in de omgevingsvisie moet worden opgenomen. Overigens wordt volgens ons dit standpunt gedeeld door de raad en het college.

Beantwoording Lelystad Airport
De Omgevingsvisie biedt geen sturingsmogelijkheden op de ontwikkelingen ten aanzien van Lelystad Airport. Maar we zullen de formulering aanscherpen en expliciet maken dat de gemeente Hattem zich verzet tegen opening van Lelystad Airport.

pag. 24, l - stip op de horizon.
Is maar een stipje. Is maar kort en bescheiden, veel te bescheiden en te behoudend en suf: 'bestaande kwaliteiten behouden en waar mogelijk groter maken'.....? En nu pas op pag. 24. Moet groter en manifester en op pagina 1 worden opgeschreven.

Beantwoording stip op de horizon
De stip op de horizon wordt ook al benoemd op pagina 4, waarbij direct verwezen wordt naar de brede uitwerking in de drie hoofdthema's.

pag. 25 l - Hattem ligt op een knooppunt van ruimtelijke en maatschappelijke verbindingen
Dat is juist, maar met dat gegeven kan veel meer. Deze 'gegeven' kwaliteiten zijn gratis en daar kan veel meer mee dan nu wordt voorgesteld. Wij gaven dat al aan als reactie op pag. 4 (hierboven op pag. 3), dat de thema's anders en beter gekozen kunnen worden. Verder geven wij op veel punten in dit betoog aan dat er meer gedaan moet worden, meer moet veranderen meer ambitie worden getoond.
Dat zal af en toe schuren, maar dan krijg je pas glans voor de toekomst.
Beantwoording knooppunt
De term knooppunt wordt al 9 keer genoemd op verschillende plekken in de Omgevingsvisie. Ons inziens wordt daarmee het belang van het knooppunt van verbindingen op passende wijze benoemd.

pag. 26, l - Hattem wil een vitale samenleving zijn in 2040;
Misschien een beetje flauw, maar dat zijn we toch nu al?

Beantwoording vitale samenleving
Ook toevoegen: Hattem wil een vitale samenleving zijn ook in 2040

pag. 27, l - we streven naar toekomstgerichte functies van het erfgoed...
Streven?...dat kan ambitieuzer; wat zijn toekomstgerichte functies? Duidelijker aangeven wat we willen èn wat we niet willen, en hoe we het ene kunnen en gaan realiseren en het andere daadwerkelijk voorkomen.

Beantwoording toekomstgerichte functie
Wat een toekomstgerichte functie is, is op voorhand niet te zeggen. Dat zal per gebouw en per locatie verschillen en is ook vooral afhankelijk van de gebruiker. Centraal voor de gemeente staat het behoud van het erfgoed. De exacte functie is minder van belang zolang deze bijdraagt aan behoud van het erfgoed.

pag. 28, r - nogmaals passend woningaanbod; 570 woningen erbij, zou genoeg zijn...
Deze tekst schrappen (zie onze opmerking bij de opdrachtformulering van de MER)

Beantwoording passend woningaanbod
Zie beantwoording hiervoor. Er is gekozen voor een bandbreedte van 570-1570 woningen

pag. 28, r - regionale woningbehoefte, hoeveel
De besproken bandbreedte gaat uit van 65.000-80.000 woningen en niet van 25.000-80.000, maar goed het zijn maar getallen en je begint met 25.000 en dan 65.000 en wellicht komen we uit op 80.000, we weten het niet het tempo is ook nog niet duidelijk en in welk jaar we 'klaar' zijn is ook nog niet helder. Maar er worden nu al aantallen verdeeld in de discussies en overleggen rond de Verstedelijking- strategie Zwolle. En tot ons genoegen staan we als Hattem voor 2030 'ingeroosterd' voor 2000 woningen in het basisscenario.

Beantwoording regionale woningbehoefte
Het maximale aantal van 1570 woningen komt een heel eind in de richting en geeft met de ondergrens goed invulling aan de bandbreedte die in de commissie op 7 juli is besproken. Dat is al een fors aantal op het totaal van ruim 5000 woningen dat Hattem nu heeft. De resultaten van het planMER zullen uitwijzen onder welke voorwaarden die aantallen inpasbaar zijn.

pag. 29, l - de Watermulder is een herontwikkelingslocatie
Het is een geweldige locatie, geschikt als goud voor Hattem en de natuur. Maak in overleg met Molecaten bv. een watergericht natuurtheater, goed voor de Hattemers, goed als ontmoetingsplaats, goed voor de natuur goed voor de kunst en uiteraard ook goed voor de klandizie van de Molecaten campings.

Beantwoording locatie Watermulder
De beschrijving is bewust globaal gehouden in de Omgevingsvisie zodat er ruimte is om in overleg met de eigenaar en ander betrokkenen tot een goede invulling te komen.

pag. 29, r - drie scenario's over woningbouw;
zie onze opmerking bij de opdrachtformulering van de MER.

Beantwoording passend woningaanbod
Zie beantwoording hiervoor. Er is gekozen voor een bandbreedte van 570-1570 woningen

pag. 29, r - vier aspecten t.a.v. de drie scenario's worden onderzocht in de plan-MER.
De genoemde 4 punten zijn prima. Maar waarom geen vijfde scenario: 'generatie bestendig duurzaam wonen', dan past de volgende zin: geschikte zoeklocaties voor woningen die niet op de reeds bekende....etc. ook beter op z'n plaats!

Passend woningaanbod
Zie beantwoording hiervoor. Er is gekozen voor een bandbreedte van 570-1570 woningen

pag. 30, l - bijzondere woonvormen, o.a. Tiny houses

Tiny houses passen niet in Hatem met zijn beperkte oppervlakte; ze zijn tijdelijk (max. 15 jaar) en ook het woord zegt het al klein, maar wel voor een grote prijs. Dit soort huizen/initiatieven is geen oplossing voor de wooncrisis, maar wel voor de portemonnee van de ontwikkelaar.

Beantwoording bijzondere woonvormen
Er zijn bewust verschillende bijzonder woonvormen benoemd. Het is aan initiatiefnemers om met voorstellen te komen inclusief een passende onderbouwing en overleg met omwonenden (participatie). Het is bijvoorbeeld goed denkbaar dat gekozen wordt voor een tijdelijke invulling op bepaalde locaties, zodat in de praktijk beoordeeld kan worden of dit al/dan niet passend is voor Hattem. Het voert nu te ver om op voorhand bepaalde vormen uit te sluiten.

pag. 30, l - samen duurzaam, omschakelen naar een circulaire samenleving
Prima gedachtenlijn. Maar we willen op deze plaats de terloopse opmerking van collega Palland van harte steunen, toch ook nog even naar voren halen: we moeten 'consuminderen'! Hoe we dit soort wezenlijke zaken in de praktijk kunnen vormgeven is best lastig. Het stimuleren, ondersteunen van bewonersinitiatieven in de vorm van wooncoöperaties zou hier zeker dienstbaar aan zijn.

Beantwoording samen duurzaam, omschakelen naar een circulaire samenleving
Door de ontwikkeling te benoemen biedt de Omgevingsvisie aanknopingspunten om deze op termijn concreet te maken ook als daar op dit moment nog geen helder beeld voor bestaat.

pag. 31, r - duurzame energie, zonnepanelen op geluidsschermen
Is ons inziens pas aan de orde als er toch geluidschermen moeten komen langs de A50 of A28, dan pas is het zinvol en nuttig om zonnecollectoren hierin te integreren. En niet omgekeerd!

Beantwoording duurzame energie, zonnepanelen op geluidschermen
De ontwikkelingen zijn benoemd als voorbeelden van de gedachte van meervoudig ruimtegebruik (zie samenvatting NOVI (combinatie van functies).

pag. 31, r - zonneveld op de vuilstort; ruimte voor zonnevelden op water en agrarisch grond
Deze tekst schrappen (zie onze opmerking bij de opdrachtformulering van de MER)

Beantwoording zonneveld vuilstort
We zullende formulering aanpassen.

pag. 32, l - 50% van de Hattemers wil geen windenergie in Hattem; verder in de roodgekleurde tekst: windturbines met een tiphoogte van 32 m, zou wel kunnen of mogen. en verder allerlei tekstueel gedraai en gemanipuleer.
Deze rode tekst op pagina 32 geheel schrappen
(zie onze opmerking bij de opdrachtformulering van de MER)

Beantwoording winenergie
Zie hiervoor duurzame energie (zon en wind) De grote maatschappelijke opgave voor duurzame energie maakt het van belang om alle mogelijkheden in ieder geval te onderzoeken zodat een zorgvuldige afweging kan worden gemaakt. Een belangrijke minderheid van de inwoners van Hattem (26% A28, 19% N50) ziet wel mogelijkheden voor windenergie. Een extra aanleiding om de mogelijkheden zorgvuldig te onderzoeken in de aanloop naar besluitvorming.

pag. 33, l - water vasthouden.
Prima, Dat kan bv. goed met infiltratiekratten (ondergrondse opslagruimte met een water-doorlatende box voor berging en infiltreren van regenwater naar het grondwater) Goed om dit te stimuleren

Beantwoording water vasthouden
De maatregelen op het gebied van afvalwater en regenwater zijn uitgewerkt in het 'Beleids- en beheerplan Water en Riolering' dat is te beschouwen als een programma in de zin van de Omgevingswet.

pag. 34, l -afval, via een eigen milieu -brengstation
Prima, snel doen.

Beantwoording milieu-brengstation
Het is bekend dat deze ambitie leeft in Hattem. De Omgevingsvisie kan worden aangehaald bij eventuele besluitvorming.

pag. 35, l - Levendig landschap; robuuste ruimtelijke structuren
Goede punten verder uitwerken en uitvoeren; kijk naar de maat en het eigen karakter van de verschillende, soms kleine, delen van Hattem, robuust maar wel op maat.

Beantwoording levendig landschap
Dank voor de ondersteuning, dit heeft voor een deel al uitwerking gekregen in de Groenstructuurvisie.

pag. 35, l - soms zijn oude landschappelijke structuren verdwenen, deze kunnen en moeten teruggebracht worden.
Uitstekend, uitwerken samen met de bewoners ter plaatse, aanpakken en uitvoeren.
Over oude structuren gesproken, hoe denken we over het(gedeeltelijk) terugbrengen van (delen) van de oude stadsmuur rond de historische kern?

Beantwoording oude landschappelijke structuren
Ook hiervoor geldt dat deze wensen voor zover mogelijk zijn uitgewerkt in de Groenstructuurvisie. Daadwerkelijke realisatie is afhankelijk van beschikbare middelen en de mogelijkheden om herstel te koppelen aan lopende en toekomstige projecten. De ambitie in de Omgevingsvisie biedt daarvoor aanknopingspunten.

pag. 35, l - Welstandsbeleid zal worden geactualiseerd....
Huidig beleid aanpassen en vernieuwen, van 'nee tenzij' naar 'ja mits'; behalve in de binnenstad

Beantwoording actualiseren welstandsbeleid
Is een voornemen dat op dit moment al wordt uitgewerkt voor het bestemmingsplan buitengebied en op termijn deel uit zal maken van het Omgevingsplan.

pag. 35, r - groenstructuren, etc.
Prima, zoals D66 ook reeds z'n waardering heeft uitgesproken over het Groenbeleidsplan

Beantwoording groenbeleidsplan
Dank voor de waardering. Bedoeld wordt waarschijnlijk de Groenstructuurvisie

pag. 36, l - We gaan de biodiversiteit verhogen.
We bespreken een visiedocument dat een stip voor de horizon moet bieden naar 2040. De tekst onder het kopje natuur biedt dan, wat D66 betreft, weinig ambitie. Wat hier beschreven staat zouden wij graag terug willen zien in het coalitieakkoord 2022-2026 en niet in een visie voor 2040. Het verhogen van de biodiversiteit in Nederland (en dus ook in Hattem) is voor D66 een belangrijk punt voor de korte termijn. In het Parijsakkoord staat dat de achteruitgang van de biodiversiteit in 2030 gestopt moet zijn. Werk aan de winkel dus.
Het planten van bomen is een belangrijk onderdeel in de strijd tegen het veranderende klimaat. Wat is de visie van Hattem kwantitatief en kwalitatief hierin? Waar en hoeveel en welke bomen willen wij

de komende decennia gaan planten? Ook pleit D66 voor het aanplanten van voedselbossen in combinatie met toekomstige nieuwbouw zoals in de Utrechtse wijk Leidsche Rijn-Rijnvliet.

Beantwoording biodiversiteit verhogen
De ambities zijn uitgewerkt in de Groenstructuurvisie rekening houdend met de sturingsmogelijkheden en beschikbare middelen van de gemeenten Hattem.

pag. 36, l - Hattemerpoort, etc.
Goed initiatief, wel de barrières van de voetbal 'slechten' en geen zonneveld op de voormalige stort aan de Oranje Nassaulaan.

Beantwoording Hattemerpoort
Zie hiervoor. Bij beantwoording van de reactie van D66 in maart hebben we aangegeven dat we – als deze ontwikkelingen zich voordoen – daarvan gebruik zullen maken met het oog op de doelstellingen voor het gebied.

pag. 36, r - landbouw.
Het is duidelijk dat er weinig ruimte is voor landbouw ondermeer in de prov. Gelderland schrijft het Planbureau voor de leefomgeving. Naast D66 en GL lijkt ook het CDA '"om''
Naast het stikstof probleem is een rendabele bedrijfsvoering van veel agrariërs een groot probleem. En dat moet niet opgelost worden door de boeren de ruimte te bieden over te stappen op windturbines en zonnevelden. Onwenselijk voor een levendig landschap en een vitale samenleving. Beter is om extensieve groene woonbebouwing in duurzame kleine gemeenschappen te (laten) realiseren. Dat zou goed kunnen in wooncoöperaties, woongroepen. De bewoners kunnen werken/of afnemers zijn van de kleinschalig en biologisch geproduceerde producten van boerderijwinkels etc.

Beantwoording landbouw
Zie beantwoording hiervoor over woningbouw, duurzame energie en duurzame circulaire natuurinclusieve landbouw. Het is vooral aan de agrarische sector zelf om dit concept verder vorm te geven en te bepalen hoe de landbouw zich verhoudt tot ander functies zoals natuur, wonen en duurzame energie. Wij hebben een stip op de horizon geschetst waarvoor wij ons met onze beperkt middelen/mogelijkheden in willen zetten.

pag. 37, l - dagrecreatie, overnachtingen en toerisme het jaar rond
Allemaal zeer goede initiatieven; met name in de uiterwaarden, zeker het deel van de oude IJsselbrug tot het begin van de Hoenwaard biedt daar uitstekende mogelijkheden voor.
Deze recreatie kan kleinschalig 'bij de boer' maar middelgroot is aanvullend beter. Bv. via/met Vadesto en zo mogelijk ook via/met Molecaten.

Beantwoording dagrecreatie
De stip op de horizon in de Omgevingsvisie is een uitnodiging aan inwoners en ondernemers om met voorstellen te komen die daar nader invulling aan geven.

pag. 37, r - mobiliteit.
Alle ingrepen in de ruimte/ruimtelijke ordening/etc. moeten in principe mobiliteitsarm zijn.

Mobiliteit
Mobiliteitsarm is in onze ogen een te sterke beperking. We hebben vooral het accent willen leggen op duurzame en gezonde vormen van mobiliteit zoals lopen, fietsen en openbaar vervoer. Daarmee komt automatisch wat minder de nadruk te liggen op de auto, vooral in de binnenstad.

pag. 38, r - boven en ondergronds.

Gekeken zou kunnen worden (of eigenlijk moeten worden) dat er gelet wordt op de verstedelijkingsopgaven en de mogelijkheden en er rond het gehele tracé van de hoogspanningsmasten in Hattem woningbouw te realiseren is. Om dit mogelijk te maken zou geput kunnen worden uit de grote zak met geld daarvoor. Moeilijk te realiseren woningbouw kan daar een substantiële bijdrage voor vragen. Het mes snijdt daarmee aan meerdere kanten. De verkabeling verder doortrekken in het gehele Hattems grondgebied, noodzakelijke woningbouw, een nieuw goed tracé voor langere wandelroutes als een prima bijdrage voor een gezonde leefomgeving.

Beantwoording boven en ondergronds
De beschikbare middelen maken het nu alleen haalbaar voor bestaand stedelijk gebied de hoogspanningsleidingen onder de grond te brengen. Met het benoemen van het onderwerp in de Omgevingsvisie is geborgd dat het ook in de toekomst de aandacht heeft als zich wellicht nieuwe mogelijkheden aandienen.

4.2 Koersen op karakter per deelgebied

pag. 39, l - gekozen is om Hattem in verschillende deelgebieden te verdelen en per deelgebied de karakteristieken te beschrijven, die de huidige identiteit vormen. Gekozen is voor 8 deelgebieden. De opzet om per deelgebiedkarakter en identiteit te beschrijven is prima, maarrrr sommige deelgebieden zijn zo groot met zo verschillende deel-karakteristieken/identiteiten dat de beschrijven respectievelijk de ontwikkelingsrichting te vaag en indifferent wordt. Het wordt al gauw, alles kan dus alles mag. Dat is onwenselijk. Deze opzet/deze indeling geeft daarmee onvoldoende duidelijkheid van wat mag, wat kan, wat moet, wat zou moeten om de heldere stip (moet nog gemaakt worden of neem ons D66 Mission Statement over) op de Hattemse horizon te bereiken!!

Een probleem creëert de opsteller van deze visie om een deel van de polder, zoals werd aangegeven in het Koersdocument te 'verhuizen' naar het gebied Enken en Kampen en dit Kernrand Hattem te noemen. Dat is een onhandige en ongewenste wijziging. Het is wel duidelijk dat het gebied gelegen tussen Assenrade en de A28 niet bij de polder hoort. Maar het hoort evenmin bij het gebied Enken en Kampen, dat is immers een gebied met een totaal ander karakter. Dus handhaaf dat gebied, zoals in het Koersdocument staat. Het gebied wat dan nog resteert van Assenrade tot aan de A28 kan dan beter als 9e gebied worden geduid, bv. Kernrand Hattem Noord.

Beantwoording indeling deelgebieden
De indeling en beschrijving van de deelgebieden is naar aanleiding van de participatie in maart en afstemming met het bestemmingsplan buitengebied aangepast. We hebben de indruk dat de huidige indeling voldoende mogelijkheden biedt om duidelijk te beschrijven wat de bedoeling is in en binnen de verschillende gebieden.

pag. 41, r - huidig karakter Binnenstad...
Goede omschrijving, niet helemaal compleet; karakteristiek is een deel van de oude stadsmuur en de restanten van De Dikke Tinne; een gedeeltelijke Stadsgracht, die niet het gehele stadje omsluit en op verschillende plaatsen verborgen is onder de toegangsstraten; veel grote en levendige terrassen vooral op de Markt; ruimtebeslag door verkeer en parkeren; veel winkels, overigens soms ook leegstaand.

Beantwoording huidig karakter binnenstad
We zullen het voorstel voor aanvulling naast de bestaande tekst leggen en deze waar mogelijk aanvullen.

pag. 42, l en 43, r - Koers Binnenstad
Een redelijk complete beschrijving, soms wat passief en niet ingevuld: wat is, hoe luidt de duidelijke? toekomstvisie? het streven? naar onderscheidend voorzieningenniveau versus hoe is de balans? in voorzieningen voor de Hattemer en de bezoeker? hoe en wanneer autoluw? of autoarm? rijden of parkeren? Kan en moet duidelijker en wervender worden omschreven. Keuzes maken en de uitvoering 'in de tijd' zetten!
Is het geen goed idee om de Stadsgracht rondom de historische stad te completeren, doch in ieder geval overal beter zichtbaar te maken? Gecombineerd met terugplaatsen van delen van de verdwenen stadsmuur? Er kan best wat meer 'gehistoriseerd' worden. Kijk en naar Elburg of andere oude stadjes, kunnen we best nog veel van leren.

Beantwoording koers binnenstad
We de concrete tekstvoorstellen naast de bestaande tekst leggen en deze waar mogelijk aanvullen. Ook hier geldt dat de Omgevingsvisie de stip op de horizon schetst via programma's of gebieden kan vervolgens de uitvoering gestalte krijgen als de gemeente daarvoor het initiatief neemt. De stip op de horizon kan op zicht ook voldoende zijn als uitnodiging voor initiatieven van inwoners en/of ondernemers.

pag. 45, r - huidig karakter Woongebieden
Nog steeds een wel heel summiere beschrijving. Bij de reactie op het Koersdocument schreven wij al: " lijkt aardig, maar is maar een heel summiere beschrijving. Veel (deel)woongebiedjes zijn ook saai en indifferent en nodigen daarom ook niet uit tot onderlinge saamhorigheid. Dus werk aan de winkel. Nuttig en werkbaar is daarom de verschillende gebiedjes apart te beschrijven. Pas dan kan er goed en onderscheidend aan dat karakter worden gewerkt". Dit moet dus nog!

Huidige karakter woongebieden
We de concrete tekstvoorstellen naast de bestaande tekst leggen en deze waar mogelijk aanvullen. De kwaliteit van de woongebieden wordt in belangrijke mate bepaald door de inrichting van de openbare ruimte en dan vooral het groen. De beoogde kwaliteit is meer in detail uitgewerkt in de groenstructuurvisie. In de Omgevingsvisie hebben we met het oog op de leesbaarheid de beschrijvingen heel beknopt gehouden.

pag. 46, r en 47, l,r - Koers woongebieden
Nog steeds een rommelige opsomming van volkshuisvestelijke- en ruimtelijke ordeningsaspecten, energie- en mobiliteitsaspecten, deels constateringen, deels wensen, deels opgaven, dus niet goed. Overdoen en betere plaats kiezen in de Omgevingsvisie.
Dus maak een nieuw hoofdstuk tussen 2 en3 met: Woonvisie; Groenvisie; Mobiliteitsvisie, Klimaat- en Natuurvisie; Gezondheidsvisie; Sociale leefomgevingsvisie; Energievisie; Recreatievisie; Welstandsvisie, en natuurlijk een visie op woonlocatie-keuze en -ontwikkeling. En wellicht vergeten wij er zeker nog wel een paar.

Bij onze reactie op het Koersdocument op pag. 4, schreven wij al een aantal ideeën over wooncategorie keuzes en vooral over de aspecten die karakter en identiteit van de verschillende woongebieden kunnen bepalen.
Kortom, eerst wat algemene wenselijke, te behouden te ontwikkelen van belang zijnde karakters van het kleinschalige/dorpse woonklimaat en deze vervolgens uitwerken in meer specifieke kenmerken per deelgebied. Juist in die kenmerken per deelwoongebied voelen mensen die daar wonen zich thuis en dat versterkt de sociale cohesie in dat buurtje/wijkje.

Beantwoording koers woongebieden
Zoals hiervoor aangegeven is op genuanceerde wijze omgegaan met recent vastgesteld beleid en is er in de uitvoeringsparagraaf ruimte om aan te geven welke programma's en andere

beleidsdocumenten noodzakelijke worden geacht voor de uitwerking en uitvoering van de Omgevingsvisie.

pag. 49, r - huidig karakter Kernrand (moet worden Enken en Kampen)
Gekozen is om de aanduiding Enken en Kampen te veranderen in Kernrand. Het gedeelte tussen Assenrade en de spoorlijn is daarin meegenomen. Een onverstandige keuze zoals we al aangeven, hierboven bij het eerste item van 'koersen op karakter per deelgebied' De wijziging in benaming is dus ons inziens onterecht. Net als de keuze het gebied tussen Assenrade en spoorlijn aan de Kernrand toe te voegen. Dit gebied heeft er niets me te maken.
Het gebiedje tussen Assenrade en de spoorlijn is toch een klein stukje polder, niks geen Enk en niks geen Kamp. En bovendien slechts een halfslachtige keuze, er ontbreekt het gedeelte tussen de spoorlijn en de A28.
Een probleem doet zich vervolgens in beide gevallen wel voor, zoals geschreven wordt: 'dit gebied is gelegen in verschillende landschapstypen'. Dan is het dus logisch dat het lastig wordt om het geheel te beschrijven in één, eenduidig karakter.

De beschrijving van het huidige karakter, is eigenlijk meer een beschrijving 'dat het er niet meer is. Wij beschreven in de reactie op het Koersdocument al:

- "- dit gebied wordt Enken en Kampen genoemd, maar daar is helaas weinig van over die deze benaming nog zou kunnen dragen.
- in sommige delen zijn er nog wel kenmerken te vinden, maar deze zijn steeds minder manifest.
- de sfeer is er nog wel aanwezig; je proeft het in de mensen; de eigenzinnige uitstraling . "

Geschreven wordt dat er de laatste decennia woningen en bedrijven zijn bijgekomen die de ruimtelijke kwaliteit en karakter 'om zeep' hebben gebracht? Of het de omvang van de toegevoegde bebouwing is of de plaats en vormgeving wordt niet besproken....
Dus moet er ten ene male goed gekeken worden of de verschillende bouwplannetjes bij de invulling van Bestemmingsplan CRW buitengebied wel passen en dienstbaar zijn aan de visie-doelstelling van deze Omgevingsvisie!!!!
Dus werk aan de winkel om het oude/gewenste karakter en de identiteit terug te brengen en zeker niet verder daarvan weg te geraken!

Beantwoording huidig karakter kernrand
De gebiedsindeling is juist afgestemd op die van het bestemmingsplan buitengebied om duidelijkheid te creëren. De Omgevingsvisie biedt op hoofdlijnen mogelijkheden voor ontwikkeling. De verwachting is dat de ontwikkelingen voor de kortere termijn die zijn voorzien in het bestemmingsplan buitengebied onder voorwaarden inpasbaar zijn en kunnen bijdragen aan behoud en herstel van de genoemde kwaliteiten.

pag. 50, r - Koers Kernrand (moet worden: Enken en Kampen)
Deze gebieden aantrekkelijker maken om te wonen; overnachtingsmogelijkheden; wandelen; landschappelijke kwaliteitsverbetering; in de kampen beperkt bijbouwen; enken openhouden.
Allemaal prima, in de reactie op het Koersdocument schreven wij al:

- "- niet alleen versterken Kampenlandschap, maar op sommige delen opnieuw vormgeven.
- eventueel kleinschaliger, maar wel met de oorspronkelijke beplanting om de enken en kampen
- een nader te bepalen deel kan bebouwd worden, onder voorwaarden dat een ander deel open
- moet blijven. Geen lint bebouwing maar kampen/enken bebouwing. dit geldt voor zowel noord als zuid. "

Één, niet onbelangrijk probleem: 'we willen het weidegebied aan de noordzijde tot aan de Veluwe spoorlijn openhouden'. Dat lijkt mij niet wenselijk gezien de grote woningbouwopgave; dus wel de mogelijkheid openhouden om hier te bouwen, dat moet/zal in lage bebouwingdichtheid zijn met veel open groen, een nieuw kampen/enken landschap? De kampen/enken buurschapjes!

Ontbreekt een beschrijving van zowel karakter als koers van de gebieden tussen spoorlijn en de Zuiderzeestraatweg en het deel tussen Zuiderzeestraatwegen de A28.
Zie daarover het gene wat wij schreven in onze reactie op het Koersdocument op dit punt

Beantwoording koers kernrand
Naast versterking zullen we herstel van het kampenlandschap opnemen. De aanduiding van het landschapstype biedt voldoende aanknopingspunten voor passende beplanting et cetera.

Toevoeging:
Karakter van het 9e gebied/ Kernrand Hattem-Noord
Dit gebied valt uiteen in 3 delen:
a - het deel tussen Assenrade en de spoorlijn;
b - het deel tussen spoorlijn en de Zuiderzeestraatweg en
c - het deel tussen Zuiderzeestraatweg en de A28

karakterbeschrijvingen:

a. een open polder gedeelte met niet veel beleving, wat eigenlijk ligt te wachten op de volgende uitbreiding van Assenrade. In het oostelijk deel ligt de nieuwe ijsbaan, die aanleiding zou een uitnodiging zijn voor meer sport gerelateerde functies.
b. de aanwezige bebouwing aan de zuidzijde van de Zuiderzeestraatweg heeft de sfeer van een kleine lokale gemeenschap; deze gemeenschap zou goed kunnen worden uitgebreid en worden versterkt.
c. de enige lintbebouwing aan de noordzijde van de Zuiderzeestraatweg, daarachter een open polder tot aan enige bebossing langs de A28.

Koers van het 9e gebied, Kernrand Hattem-Noord:
Voor elk deelgebied behouden, versterken en benutten karakter en potentie:

a. gebied geschikt voor woningbouw, zoals in Assenrade; wat kleinere dichtheid door veel natuur tussen de woonblokken / woongroepen.
   wellicht hier meer sportvelden (zie onze opmerking bij 21 l)
b. de huidige bebouwing langs Zuiderzeestraatweg en Weerdweg uitbreiden en gebruiken om het dorpse karakter van dit gebied te versterken.
   de driehoek Weerdweg-Zuiderzeestraatweg en spoorlijn onderzoeken of hier een nieuw NS-station Hattem kan komen.
a. het langgerekte gebied tussen de Zuiderzeestraatweg en de A28 is nu een open gebied. na plaatsing van geluidsschermen, wellicht met zonnecollectoren en maatregelen tegen fijnstof, is dit gebied uitstekend geschikt voor vrijstaande villabouw, net zoals in Zwolle direct voorbij de oude IJsselbrug, tussen Oude Veerweg en A28.

Beantwoording 9^{e} gebied
Zoals hiervoor aangeven biedt de indeling in 8 deelgebieden voldoende mogelijkheden om helder aan te geven wat in welk gebied al dan niet mogelijk is. Voorgesteld wordt de bestaande indeling te handhaven en te bezien of uit bovenstaande tekst aanvullingen kunnen worden gehaald de beschrijvingen van de deelgebieden.

pag. 52, r - Huidig karakter Uiterwaarden
In de omgevingsvisie staart een vrij summiere beschrijving van dit gebied
In de reactie op het Koersdocument schreven wij:

- " de uiterwaarden zijn erg lang, de gehele oostzijde van Hattem tot aan de IJssel en bovendien van redelijk smal tot erg breed. Om die reden is het nuttig en nodig de uiterwaarden in een aantal delen te beschouwen. Te denken is bijvoorbeeld:
- A.: noordelijke deel, van gemeentegrens Zalk tot aan de Hanzeboog;
- B.: van Hanzeboog tot aan brug Hoenwaardseweg; C 1.: van Hoenwaardseweg tot aan de IJssel;

- C2.: van Hoenwaardseweg tot aan Kanaaldijk en tot aan gemeentegrens Wapenveld.
- deze 4 delen zijn behoorlijk verschillend, in karakter dus en verdienen daarom specifieke benadering in zowel bescherming, gebruik en mogelijkheden."

Helaas moet geconstateerd worden, dat er met onze opmerkingen niets is gedaan, dat is spijtig, en daarom is het lastig om helder en onderscheidend een koers op behoud/versterken van identiteit etc. te beschrijven.

Beantwoording huidig karakter uiterwaarden
Bij de beantwoording van de reactie van D66 in maart is aangegeven dat binnen de beschrijving wel onderscheid gemaakt wordt in een drietal deelgebieden binnen de uiterwaarden. Daarmee doet de beschrijving recht aan de geest van de opmerkingen van D66.

pag. 53, r - Koers Uiterwaarden
Met een ratjetoe aan/met goede bedoelingen; Maar zoals wij al aangaven nauwelijks onderscheidend; willen we de aanwezige natuurwaarde uitbreiden? willen we recreatieactiviteiten uitbreiden; moet kan er meer met de jachthaven? Kan de landbouw wel of niet of minder, of meer en hoe dan?
Op pag. 5 van onze reactie op het Koersdocument schreven wij al meer uitgebreid onze reactie. Maak daar gebruik van.

Beantwoording koer uiterwaarden
Ook hier is in de Omgevingsvisie gekozen voor een beknopte beschrijving op hoofdlijnen. Daarbij is gekozen voor maatwerk bij de uitbreiding van recreatie-activiteiten vooral via recreatieve routes. Intensievere vormen van recreatie lopen al gauw tegen de grenzen van de natuur (Natura 2000) aan. Voor de Hoenwaard wordt werkt aan een specifieke uitwerking waarover de gemeenteraad binnenkort nader wordt geïnformeerd.

pag. 55, l - Huidig karakter Polders
Door 'de polder' te beperken tot het gebied tussen A28 en de gemeentegrens met Zalk, is de beschrijving, behalve kort ook redelijk correct.
Wel ontbreekt de bebouwing te vermelden rond het buurtschapje 't Zand en buurtschapje op de grens met Zalk/Gelderse Kolk/Geldersedijk.

Beantwoording huidige karakter polders
Zoals hiervoor aangegeven gaan wij er vanuit dat de huidige indeling voldoende mogelijkheden biedt om duidelijkheid te creëren.

pag. 56, r - Koers Polders
Het mag duidelijk zijn dat D66 het volstrekt onwenselijk vindt dat één of enkele boeren als verdienmodel in de polder grootschalig zonnevelden en/of windturbines kunnen plaatsen.
Er wordt in dit item krom en tegenstrijdig geschreven, wel open houden maar misschien toch niet; wel biodiversiteit maar misschien bio-diverse zonnevelden...? Verdienmodel voor de boeren kan alleen met zonnevelden en niet met natuur inclusieve landbouw en/kleinschalige woningbouw. Hoe is het in godsnaam mogelijk om te spreken over ruimtelijke kwaliteitsverbetering als je de mogelijkheid openlaat voor zonnevelden, windturbines met welke tiphoogte dan ook?
Wij zouden het logischer vinden de teksten in de visie positief te formuleren. Dus niet ‘Er is in de polders geen ruimte voor (nieuwe) grootschalige bebouwing’, maar bijvoorbeeld ‘dat uitstekend landelijk en ruimtelijk ingepast kleinschalige bebouwing wel kan’.
Er lijkt voorgesorteerd te worden op misschien reeds plaatsgevonden initiatieven van zonne- en wind boeren? Maar misschien zijn we iets te wantrouwend. Gaarne een helder antwoord en naar te hopen valt, ontkennend.

In de polder kan uitstekend beperkte woningbouw plaatsvinden. Doet Hattem het nu dan bepalen we zelf hoe, waar hoeveel en met welk karakter. Doen we het niet dan valt te voorzien dat over x/enige tijd er aan aanwijzing komt van provincie/het Rijk/de regio/Zwolle/of ?? dat er gebouwd MOET worden. Als je op de kaart kijkt hoe Zwolle er in 1975 uitzag (ver van de IJssel) en nu tegen de IJssel gelegen hoe ver noord Stadshagen ligt van de landelijke mobiliteitstracés spoor/A28 en hoe dichtbij de Hattemse polder ligt bij die landelijke mobiliteitstracés, dan is het logisch dat de Hattemse polder met woningen zal worden bebouwd. Dus we moeten zelf de regie nemen en houden

In de reactie op het Koersdocument schreven wij al:

- " polder gedeelte cirkelvormig omsloten door de Ierstwegen de Geldersedijk. Uitstekend geschikt om hier buurtschap/buurtdorp Ierst te ontwikkelen. 200 á 300 woningen ronde een buurthuis aansluitend bij het huidige buurtschapje uitbreidingsmogelijkheid met ca. 20-30 woningen
- versterken van het huidige karakter. Dat kan bv middels een wooncoöperatie, eigen bouw dus.
- rond het huidige buurtschapje 't Zand uitbreidingsmogelijkheid met 20-30 woningen, Dat kan bv middels een wooncoöperatie, eigen bouw dus. "

Beantwoording koers polder
In het kader van het planMER worden de mogelijke locaties voor woningbouw onderzocht inclusief de effecten van die woningbouw op de omgeving. Op basis daarvan kan bij de vaststelling van de Omgevingsvisie een zorgvuldig debat plaatsvinden over de beoogde locaties. De woonvisie/ programma wonen biedt vervolgens mogelijkheden om de verschillende concepten verder uit te werken.

pag. 57, l - vervolg - Koers Polders
Zie je wel, nu wordt er toch al ruimte geboden voor zonnevelden, zo nodig omzoomd door bosschages. Nou dan is het niet meer open.

2e blokje tekst , ‘camel nose’ effect.... Het verbazingwekkend dat er nu ineens wel ruimte en noodzaak voor grootschalige zonnevelden wordt opgevoerd. Hoezo de polders open houden?
Zie de meest recente opinie van Urgenda: aanvullend zon en wind op land is niet nodig, sterker nog ongewenst!
Elk onderzoek naar windmolens, met welke tip- of as-hoogte is onnodig en dus ook ongewenst.
Sowieso geen, van welke soort dan ook, energielandschappen, nergens op Hattems grondgebied en ook niet in de nabijheid van Hattems grondgebied.
De tegenstrijdigheid op deze pagina is groot. Het is dus volstrekt onduidelijk wat we nu wel willen.
In feite dus alleen zon op daken. De rest kan worden geschrapt.

Beantwoording vervolg koers polders
Zoals hiervoor aangegeven is de omvang van de opgave voor duurzame energie aanleiding om alle denkbare mogelijkheden te onderzoeken. Het planMER zal bijdragen aan een zorgvuldige afweging van de mogelijkheden voor kleinschalige en grootschalige winning van duurzame energie in Hattem.

pag. 59, l - Huidig karakter Veluwe
Een kort en weinig onderscheidende beschrijving van het karakter van dit deel van Hattems grondgebied. Met een wat meer diepgang en beschrijving van delen van het gebied is ook de gewenste koers helderder te formuleren. Eén ding valt op: prachtige naald- bossen... vergelijk met eerste alinea van de Koers...

Beantwoording huidig karakter Veluwe
We hebben vanwege de leesbaarheid gekozen voor beknopte beschrijvingen per deelgebied. We zullen nog even kijken naar de formuleringen over naaldbossen. Maar het is zeer goed denkbaar dat ze prachtig zijn en niettemin uit oogpunt van waterbeheer en biodiversiteit omzetting in loofbossen wenselijk is.

pag. 60, r - Koers Veluwe
Prachtig naaldbos....Nu niet meer prachtig? Want, monotone aanplant, één boomsoort van naaldbossen. Dat moet en kan anders, dus niet geleidelijk maar voortvarend dit soort saaie bossen vervangen door meer open bos van verschillende soorten loofbomen.
Het gebied dus meer open en toegankelijk maken, daarmee ook lichter. Bewoners klagen al dat het vaak zo donker is en onveilig. Door stukken te kappen en te vervangen door loofbomen is het daarnaast ook nuttig om meer stukken echt open te maken, nieuwe kampjes met heide.
Meer wandel en fietspaden t.b.v. dagrecreatie. t.b.v. het dekken van de kosten voor dit soort ingrepen, kan overwogen worden om een beperkt aantal bouwkavels te creëren.
En.... hier past geen zonneveld op de voormalige vuilstort.

Beantwoording koers Veluwe
Zie hiervoor, in het planMER zullen de mogelijkheden voor woningbouw worden onderzocht. Het kappen van bomen in Natura2000 gebied lijkt ons geen realistische manier om woningbouw te realiseren. De verwachting is dat ook zonder dergelijke opties voldoende ruimte in Hattem is te vinden voor de beoogde aantallen woningen.

pag. 62, r - Huidig karakter Veluwerand
Een behoorlijk lyrische beschrijving van dit gebied. Het zou halfopen zijn. Maar is dat eigenlijk op veel plaatsen niet. In essentie veel, te veel obstakels om migratie van dieren van Veluwe naar IJssel ongestoord te kunnen maken.
Wij schreven reeds in onze reactie op het Koersdocument:
"- ondanks dat dit gebied gekenschetst kan worden als 'het overgangsgebied tussen Veluwe en de
- uiterwaarden', is dat als zodanig nauwelijks te zien, te beleven te her- en onderkennen.
- het gebied is behalve op enkele plekjes een niet helder en herkenbaar overgangsgebied.
- het is een ratje toe van plekken doorsneden door verkeerswegen.
- de villawijk - de Apeldoornseweg - de sportvelden - kanaal en Kanaaldijk - afrastering - zijn
- barrières op weg naar de laaggelegen en heel brede uiterwaarden -en in de verte de IJssel. "

Huidig karakter Veluwerand
We denken dat de voorgestelde beschrijving goed recht doet aan de kwaliteiten van het gebied. De verbeterpunten (b.v. migratie van dieren) staan ook genoemd bij de uitwerking van de koers van dit gebied.

pag. 63, r - Koers Veluwerand
Zoals wij eerder schreven:
- behouden en versterken groen karakter en dit meer open maken, toegankelijk en begaanbaar maken
- creëren van een sterke toegankelijke ecologische en beleefbare en begaanbare verbinding tussen Veluwe en IJssel
- verplaatsen voetbalvelden: zie onze opmerking bij **21 l.**
- recreatie mogelijkheden toestaan/stimuleren binnen de natuurwaarden.

Beantwoording koers Veluwerand
Bij de huidige beschrijving past naast behouden ook de ambitie om het groene karakter van dit gebied te versterken. Daar wordt ook al concreet aan gewerkt via het project Hattemerpoort

pag. 65, r - Huidig karakter Bedrijvenparken
- bedrijvenpark H2O is goed in ontwikkeling
- bedrijvenpark Netelhorst loopt achter; heeft eigenlijk nog geen karakter

Beantwoording huidig karakter

In de beschrijving van de koers is genuanceerd aangeven wat de beoogde ontwikkeling respectievelijk verbeterpunten zijn voor de beide terreinen.

pag. 66, r - Koers Bedrijvenparken
Een redelijk complete beschrijving van deze twee bedrijvenparken.
Eerder schreven wij aanvullend:

- H2O dient een specifiek 'eigen karakter te krijgen, zowel qua ruimtelijke/stedenbouwkundige invulling. Het soort bedrijven, de architectuur en de kleurstelling en uitstraling dienen elkaar te ondersteunen en te versterken.
- bedrijvenpark Netelhorst doet er goed aan om zich hier bij aan te sluiten. Dat zal de levensvatbaarheid, de herkenbaarheid en het verdienvermogen vergroten. Doch in ieder geval een duidelijk herkenbaar bedrijvenpark. Een eigen beeldmerk lijkt wenselijk.

Beantwoording koers bedrijvenparken
De plannen voor H2O zijn zeer recent ontwikkeld en zijn in uitvoering. De koers is vooral een beschrijving van die ontwikkeling. Voor Netelhorst is een kwaliteitsimpuls aangekondigd.

pag. 69, r - hst 4.3 Omgevingsvisiekaart
Wij zien deze kaart niet bij de stukken. Hij ontbreekt, wanneer krijgen we die? Wel een soort legenda, maar daar ontbreken de Binnenstad en de Veluwerand. Ook missen wij de aangekondigde symbolen, pijlen en arceringen en...?

In ieder geval in de legenda-tekst bij:
Woongebieden: vervangen ‘op termijn uitplaatsen’ van grootschalige of zwaardere bedrijvigheid in ‘zo snel mogelijk uitplaatsen’.

Polders: schrappen tekst bij laatste twee streepjes:

- kleine zonnevelden en
- grootschalige zonnevelden

Veluwe: vervangen geleidelijk omvormen naaldbossen in z.s.m. omvormen;

- En schrappen vuilstort geschikt voor duurzame energie/zonnepanelen.

Beantwoording Omgevingsvisiekaart
De kaart is wel bijgevoegd en voorzien van een legenda, we zullen kijken of we dit kunnen verduidelijken. De genoemde ontwikkelingen zijn hiervoor reeds van commentaar voorzien. Wij verwijzen naar deze eerdere reacties. Bij ontwikkelingen als het uitplaatsen van bedrijven of omvorming van naaldbossen zijn we vaak afhankelijk van medewerking van derden. Daarbij werkt het het beste om aan te sluiten bij de investeringsmomenten die voor de betreffende partner passend zijn. De stip op de horizon is belangrijker dan het tempo van realisatie.

Namens de D66 fractie, Hattem 07-07 / 11-07-21

Ir. DC Vergunst
Stedenbouwkundige/
Volkshuisvester